

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Minyoung Parka

“Jazykový management v korejsko-českých firmách”

předkládané v roce 2023 na Ústavu obecné lingvistiky FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Vedecko-výskumnou problematikou práce sú procesy široko chápaného jazykového manažmentu (JM) v multi-lingválnom/kultúrnom komunikačnom prostredí štyroch kórejských firiem v rôznom stupni etablovania sa v Českej republike v ktorom riešené problémy sú povahy nielen jazykovej (stupeň jazykových kompetencií v kórejčine, češtine a angličtine) ale aj sociokultúrnej a socioekonomickej. **Teoreticko-metodologicky je práca ukotvená v teórii JM, etnometodológii a štúdiách manažmentu v medzinárodnom podnikaní. Autor používa kvalitatívny výskumný dizajn na analýzu dát získaných trianguláciou viacerých metód** (nahrávky autentických interakcií v prirodzenom prostredí, viaceré typy rozhovorov vo viacerých fázach výskumu, zúčastnené pozorovanie, terénne poznámky, písomná dokumentácia jazykových politík), ktorú usmerňuje sada siedmich výskumných otázok. Výsledky analýzy dát a ich interpretácie predložené v odpovediach na otázky predstavujú tvorivý prínos pre uvedené oblasti, no majú implikácie aj pre ďalšie súvisiace oblasti výskumu, ako uvádzam nižšie.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Celkovo hodnotím dizertačnú prácu, ktorá predkladá výsledky teoreticko-metodologicky premysleného ale zároveň aj komplikovaného a zdĺhavého procesu vedeckého skúmania prevedeného v prostredí medzinárodného podnikania ako príklad **vysokej úrovne kultúry akademického písania. Táto je odvodená od vysokej kvality samotného výskumu**, ktorá spočíva v integrácii osobnej motivácie, stanovených cieľov, postupov získavania, triedenia a výberu dát a voľbou metodologicko-analytických rámcov do transparentného výskumného dizajnu. Práca predstavuje **nadviazanie na výskum v uvedených rámcoch/prístupoch a ako aj vlastný tvorivý prínos** do ďalšieho rozvoja ich teoreticko-metodologických postupov a analytických nástrojov, ktorým ich potvrdzuje, precizuje (napr. úloha moci v JM, využitie interview v kombinácii so zúčastneným pozorovaním) a obohacuje o viaceré zistenia, napr. ohľadom rutinizovaného jednoduchého manažmentu, jeho „vlnového efektu“ a pod.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Práca je **prehľadne kompozične štrukturovaná, pričom podrobne ale zrozumiteľne sprevádza čitateľa jednotlivými fázami vedeckého postupu** od stanovenia cieľov a formulovani výskumných otázok až po ich dôsledné zodpovedanie, sumarizáciu a uvedenie limitov. (Poznámka: časť *Závěrečné poznámky 8.5* však končí náhle a pôsobí neukončene.) Osobitne oceňujem premyslený metakomunikačný aparát, predovšetkým dôsledne uplatňované stanovovanie cieľov na začiatku a sumarizácia zistení na konci každej kapitoly, vďaka ktorému sa čitateľ v práci veľmi dobre orientuje, a tak je mu vždy jasné, kde sa v procese argumentácie nachádza. **Ak uplatníme TJM na samotný text práce, možno pokladať jej vzorové manažovanie za istú formu „predúpravy/pre-adjustment design“ tým, že anticipuje vznik možného problému s porozumením na strane čitateľa v rámci**

predinterakčného manažmentu? Oceňujem aj prítomnosť autora v texte, ktorá dokumentuje vysokú mieru osobnej angažovanosti a autenticity výskumu.

2. Formální úroveň práce

Po formálnej stránke práca **plní štandardy kladené na dizertačnú prácu, je vizuálne prehľadne spracovaná pokiaľ ide o štruktúrovanie textu a priložených tabuliek ako aj prepisov rozhovorov a systému odkazovania na ne** v priebehu ich diskusie. Jedinou výhradou je **chýbajúci glosár použitých sociolingvistických termínov**, ktorý by dokladal ich dôsledné používanie v práci, keďže v niektorých prípadoch sa ich obsahy líšia podľa oblastí výskumu. Ide napr. o termíny *druhý jazyk*, *oficiálny jazyk*, *materský jazyk*, *rodný jazyk*, *angličtina ako kontaktný jazyk/lingua franca*, *kontaktná situácia*, *expatriati*, kategória zamestnancov „most“. Termíny sa vysvetľujú priebežne tak, ako sú postupne uvádzané (angličtina ako *lingua franca* je definovaná prvýkrát až na s. 133). Pomohlo by aj presnejšie narábanie s termínom *angličtina ako cudzí jazyk* (EFL) a jej odlišenie od *angličtina ako lingua franca* (ELF), keďže ich konceptuálne uchopenie má závažné dôsledky na povahu normativity a odchýlok od nej, čo je potenciálny zdroj problémov riešených v JM. Práca je napísaná zodpovedajúcim akademickým štýlom v češtine, súlad jazykových štandardov práce s normami spisovnej češtiny nie som kompetentný hodnotiť.

3. Práce s prameny či s materiálom

Voľba zdrojov a práca s nimi vrátane vlastného materiálu zodpovedá úrovni kladenej na dizertačnú prácu ako aj metodologickým štandardom v oblastiach TJM a EM. Práca obsahuje osobitné kapitoly venované zdôvodneniu voľby témy cieľom, formulácii otázok a potenciálnemu prínosu (Úvod), vysvetleniu teoreticko-metodologických východísk (kap. 2) a predloženiu výskumného dizajnu (kap. 3), kde sa podrobne venuje opisu zberu, výberu a postupov analýzy dát. Povaha dát, charakter výskumných otázok, metodológia ich analýzy a postupy ich interpretácie zodpovedajú charakteristikám kvalitatívneho výskumu. Výskumné otázky a odpovede vzájomne korešpondujú s cieľmi práce. Poznámka: **na výskumnú otázku o rolách zamestnancov nazývaných „most“ autor odpoveď neponúka, čo aj zdôvodňuje nízkym počtom týchto zamestnancov – aké predpoklady viedli k jej formulácii?**

4. Vlastní prínos

Práca predstavuje **tvorivý príspevok do troch výskumných oblastí**, ktoré komplementárne prepája. V prvom rade prispieva do štúdií **manažmentu v medzinárodnom podnikaní**, a to v oblasti makroúrovňového organizovaného manažmentu zo smeru „top-down“ (jazyková politika, zamestnanecká politika a politika pracovného postupu), pričom obracia perspektívu z doteraz prevládajúcej europa-centrickej perspektívy komunikácie v medzinárodných firmách na ázijskú perspektívu (ústredia firiem sú v Južnej Kórei). Druhým obohatením je zahrnutie **teórie JM** do výskumu sústredením sa na jednoduchý manažment z pohľadu „bottom-up“, t.j. o perspektívu samotných zúčastnených aktérov komunikačných situácií, v ktorých identifikovali „problémy“ a ktoré manažovali na svojej mikroúrovni, na čo autor využíva postupy **etnometodológie**, predovšetkým členskú kategorizačnú analýzu. Tretím zdrojom pôvodnosti sú multijazykové a multikutúrne kompetencie autora vo všetkých troch skúmaných jazykoch v ktorých prebieha JM. Výsledkom **prepojenia skúmania procesov na mikro- a makro- škálach je komplexná, dôsledne štrukturovaná sonda prenikajúca hlboko do procesov JM** v skúmanom prostredí s implikáciami pre ďalší výskum komunikácie v globalizovanom prostredí priemyslu. Pôsobivá je aj premyslená voľba postupov na získavanie dát a ich vzájomné prepájanie a potvrdzovanie. Práca ponúka viaceré **relevantné zistenia aj pre ďalšie výskumné oblasti**: manažovanie problémov sociokultúrnej povahy (zdvorilostné postupy) pri snahe reflektovať mocenské vzťahy (firma vs. ústredie) prispieva do výskumu v oblasti kontrastívnej resp. interkultúrnej pragmatiky a sociopragmatiky (zdvorilostnej teórie) ako aj sociolingvistiky (angličtina ako lingua franca).

IV. Dotazy k obhajobě

Popri implikácií práce pre tri uvedené výskumné oblasti uvádzam aj jej prínos pre ďalšie súvisiace oblasti, kam smerujem svoje otázky a poznámky:

1. **Angličtina ako kontaktný jazyk (ELF)**. Predpokladom zaznamenania odchýlky v TJM je existencia noriem na ktoré sa komunikanti orientujú. Povaha noriem sa však v prípade *angličtiny ako kontaktného jazyka/English as a lingua franca*, v ktorom prebieha komunikácia v kórejských firmách a ktorá je „oficiálnym firemným jazykom“ (s. 24) je odlišná od noriem *angličtiny jako cudzieho jazyka/English as a foreign language*, čo by bolo potrebné reflektovať. **Je tu teda diskrepancia medzi statusom angličtiny (ELF, s. 24) a normami, na ktoré sa používatelia orientujú (EFL, s. 37) a ktoré sa môžu stať predmetom JM. Čo sa pokladá za odchýlku je odvodené od definovania jazykovej situácie, tj. variety jazyka jako zdroja normativity, „normatívne centrum“.** Výsledky výskumu v ELF (napr. J. Jenkins, B. Seidlhofer) identifikujú „core features“ a „non-core features“ v oblasti fonológie a lexiko-gramatiky vzhľadom na ich dopad na zrozumiteľnosť, pričom zdrojom normativity v ELF situáciách nie sú „EFL speakers“ ale kompetentní ELF users, ktorí de facto používajú *similect* (A. Mauranen) ako performatívnu varietu ELF. **Bol by výskum v tejto oblasti sociolingvistiky využiteľný pre skúmanie procesov JM v zahraničných firmách? Nemalo by byť súčasťou JM na makroúrovni definovanie angličtiny ako ELF a explicitnejšie stanovenie noriem, odchýlky od ktorých sú z hľadiska ich vplyvu na porozumenie prípustné (non-core features) alebo neprípustné (core features)?** Napr. na obr. 9 sú v CZ-AJ bilingválnom značení isté gramatické odchýlky od štandardov EFL, ktoré sú v ELF zrejme charakteru „non-core“ a ktoré autor označuje ako „banálne jazykové problémy“ (s.157). Podobne aj v prípade 4 (s.126) ide o neštandardnú výslovnosť názvu regiónu, ktorá sa nevníma ako problém, keďže nejde o „core feature“. Tento aspekt komunikácie v TJM síce (okrajovo) zohľadňuje Neustupný (1985), no nie je predmetom vlastného výskumu v ELF v rámci komunikačných stratégií. Aj ďalšie postupy uvedené v práci napr. „zjednodušenie angličtiny“ (s. 161) a „predstieranie chápania (s. 120) patria k črtám komunikácie v ELF (resp. v interkultúrnej komunikácii). **Ako vnímate relevantnosť výskumu ELF pre Vašu prácu?**

2. **Etnometodológia**. Z nej je použitý rámec členskej kategorizačnej analýzy, no pri JM sa ponúka využitie aj ďalšieho konceptu, a to **oprava (repair)**. V analýze príkladu na s. 32, riadok 4 je prítomná *self-initiated other-repair*. **Je v TJM tento koncept využiteľný a ktorej fáze v TJM zodpovedá (zaznamenanie odchýlky?; obr. 2)?**

3. **Sociolingvistika globalizácie**. Práca analyzuje sociolingvistické procesy, ktoré sú z hľadiska ich aktérov povahy škálovej, keďže prebiehajú na mikro-lokálnej, mezo- a makro-globálnej úrovni, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú, čo sa reflektuje v sociolingvistike globalizácie (napr. J. Blommaert, *The Sociolinguistics of Globalization*, 2010). Škálovosť je obsiahnutá aj v delení skúmaných firiem podľa stupňa ich integrácie do miestneho a globálneho podnikania na lokálne adaptívne a globálne integrované. Škálovosť je osobitne zreteľná pri nevyváženej komunikačnej situácii v rámci organizovaného manažmentu kedy sa jazyková politika ústredia pretláča na lokálnu škálu, a to vylúčením českých manažérov kvôli nedostatočnej kompetentnosti vrcholových kórejských manažérov v angličtine (pr. 8, s. 86-7); môže tu ísť o *down-scaling* (global-to-local scale). Na s. 170 uvádzate, že v JM **opačný druh škálového posunu, up-scaling** (local-to-global) je „ideálny prípad“. **Dá sa koncept škálovania vhodne uplatniť na prax JM v skúmaných firmách?** V sociolingvistike globalizácie sú objektom globalizácie nie celé jazyky ale skôr jazykové prostriedky (*resources*), ku ktorým majú prístup používatelia v svojich neúplných repertoároch v rôznej miere, pričom výsledkom ich jazykového správania je **hybridizácia a pidžinizácia**, čo autor zaznamenáva (s. 74), ale ďalej nerozvíja, keďže to nespadá pod stanovené ciele.

4. **Zdvorilosť a zdvorilostná teória (ZT).** Pri JM ide predovšetkým o plnenie socioekonomických cieľov (vid' najvšeobecnejšie zistenie práce, s. 166), no nie za cenu zanedbávania interpersonálnych cieľov – dôležitosť budovania vzťahov je podčiarknutá na s. 169. Významný zdroj problémov sú porušenia socio(firemno-)kultúrnych noriem, pričom v hre je „status“, „image“, ktoré sa riešia v rámci sociopragmatickej ZT (*politeness theory*), ktorá vznikla na „Západe“ a na začiatku mala ambíciu formulovať univerzalistické tvrdenia. Voči nim vznikol protitlak práve z „Východu“, od ázijských krajín postavených na protichodných sociokultúrnych normách, kde dominuje hierarchická štruktúra, čo platí aj pre skúmané prostredie (napr. Pr. 1, v ktorom nedostatočná kompetentnosť kórejských manažérov v ČJ je spojená s rizikom straty ich statusu). Autor používa *zdvorilosť* ako všeobecnú sociokultúrnu hodnotu, ktorá ale nie je terminologicky ukotvená v ZT. **Je reflexia tejto vplyvnej výskumnej oblasti, ktorej zistenia sa stali súčasťou širšieho spoločenskovedného poznania** (pojmy ako napr. *tvár* (face), *pozitívna a negatívna zdvorilosť* (positive/negative politeness) od P. Brownovej a S. Levinsona *Politeness. Some Universals in Language Usage* (1987) sa etablovali aj mimo pragmatiky) **relevantná pre prácu?** Napr. stratégia „ochrana autority v hierarchickej štruktúre“ (s. 89) môže byť postupom tzv. negatívnej zdvorilosti. Opodstatnenosť záujmu o zdvorilosť je fakt, že sociokultúrne odchýlky sa pokladajú za závažnejšie než čisto jazykové (s. 39) a že práve ony iniciujú jednoduchý manažment skôr než odchýlky od noriem socioekonomických.

5. **Boli zistenia výskumu komunikované firmám** za účelom vylepšenia procesov JM, je z ich strany o takéto zistenia záujem?

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěla.

V Prešove 29.12.2023

prof. PhDr. Milan Ferencík, PhD.